

El Pla de paisatge transfronterer de la Cerdanya

El valor d'un territori que traspasa fronteres

L'any 2012 diverses institucions i entitats cerdanes, d'ambdues bandes de la frontera, van sumar esforços per reivindicar el seu paisatge comú. El resultat va ser el Pla de paisatge transfronterer de la Cerdanya, i el punt de partida d'aquest procés col·lectiu va ser l'elaboració del Mapa de paisatge transfronterer de la Cerdanya.

Text > **PERE SALA i MARTÍ**, ambientòleg i director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya

Rarament els límits dels paisatges es corresponen amb els límits administratius d'un estat, d'una regió o d'un municipi. El paisatge de la Cerdanya n'és un exemple ben clar. La Cerdanya és un paisatge que travessa la frontera entre les diverses administracions que hi tenen competències, i esdevé un component fonamental del seu patrimoni comú. Institucions de

l'Alta i la Baixa Cerdanya, de banda i banda de la frontera, amb l'impuls del Parc Natural Regional dels Pirineus Catalans, la Comunitat de Comuns Pirineus-Cerdanya, l'Observatori del Paisatge de Catalunya, el Consell Comarcal de la Cerdanya i l'Ajuntament de Llívia, conscients de la importància estratègica de conservar aquest paisatge i de potenciar-ne la qualitat, l'any 2012 van sumar esforços i voluntats a

l'hora de pensar i d'establir plegats les bases de futur per reivindicar-lo, amb la complicitat dels principals agents del territori. El resultat va ser el Pla de paisatge transfronterer de la Cerdanya, una eina de coneixement, d'acció, de sensibilització i de compromís.

L'Alta i la Baixa Cerdanya, tot i compartir un mateix paisatge i disposar de diversos instruments de planificació del paisatge a cada part de la fronte-

>> *Vista de la Baixa Cerdanya des del castell de Llívia.* (Foto: ARXIU D'IMATGES DE L'OBSERVATORI DEL PAISATGE DE CATALUNYA. JORDI SALINAS.)

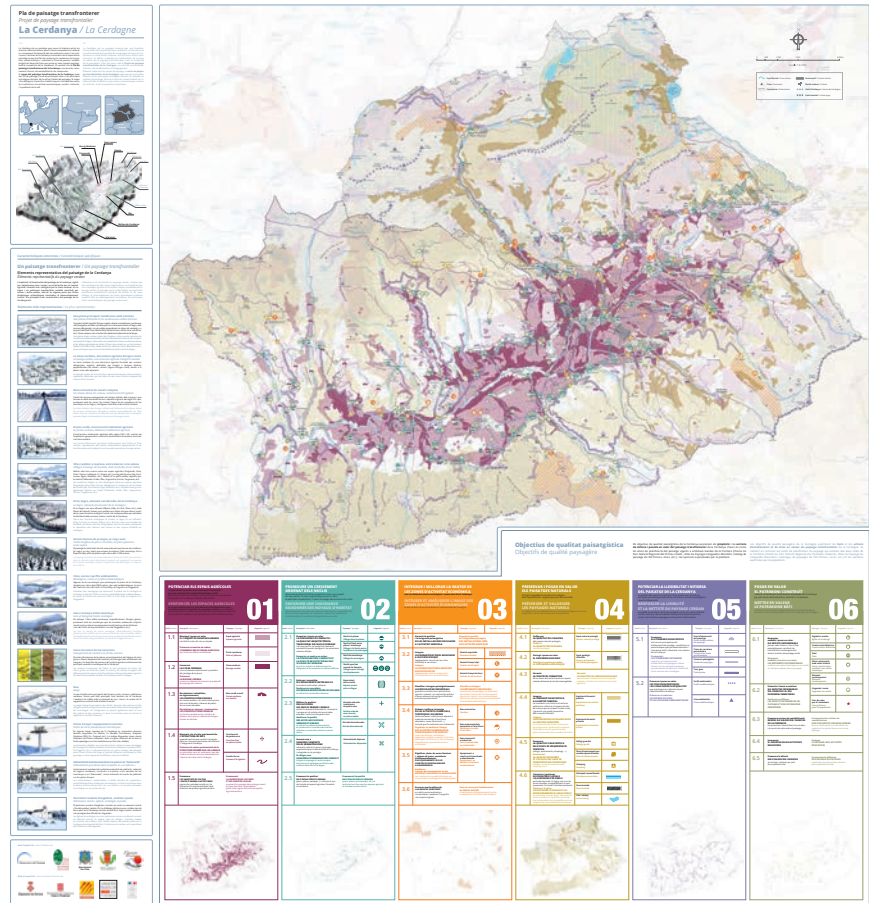
ra, no disposaven de cap eina de protecció, gestió i ordenació comuna per al paisatge. En aquesta zona hi havia hagut precedents de projectes transfronterers, com l'hospital i l'escorxador; però, en canvi, encara no s'havia considerat el paisatge com un factor compartit i d'unitat territorial. Aquí rau el factor innovador del Pla de paisatge transfronterer de la vall cerdana.

Planificar un paisatge no només significa observar-lo, caminar-hi, viure'l, entendre'l, promoure un diàleg amb els agents del lloc o pensar-ne col·lectivament el futur, sinó que es feia imprescindible disposar des d'un bon principi d'una cartografia comuna que facilités una mirada conjunta i servís per planificar les accions futures. El Mapa de paisatge transfronterer de la Cerdanya va ser, doncs, una de les peces clau del Pla de paisatge, i està publicat en format paper i també en digital (està disponible al web de l'Observatori del Paisatge de Catalunya: www.catpaisatge.net). És bilingüe, en català i en francès, la qual cosa va requerir un treball previ de trobar les equivalències entre les llengües catalana i francesa —i no la traducció literal— dels principals conceptes i termes vinculats al paisatge cerdà. Respectar el sentit de cada llengua i de cada cultura és la millor manera de captar-ne plenament el significat, a més d'aportar-hi la mirada pròpia del lloc.

Un mapa especial

Es tracta d'un mapa especial, per diversos motius: en primer lloc, pel seu caràcter transfronterer, que el converteix en una eina pilot que ha donat compliment als objectius de cooperació europea en paisatge establerts pel Conveni Europeu del Paisatge (CEP).

En segon lloc, perquè plasma sis objectius de qualitat paisatgística consensuats i un projecte de territori per a la Cerdanya, a partir dels seus valors i dels paisatges percebuts per la població. Entre aquests valors, ressalten els límits precisos de la closa cerdana; els principals masos cerdans; construccions de pedra seca; punts d'observació; nuclis amb entrades arbrades i amb murs de pedra seca; espais oberts entre nuclis, perfils i cims emblemàtics; trams de carretera panoràmica; edificis patrimonials (ponts, construccions defensives, estacions de tren, etc.), i nombrosos llocs de valor per a la ciutadania (places, pletes, un tros de

>> Mapa del paisatge transfronterer de la Cerdanya. (Foto: OBSERVATORI DEL PAISATGE DE CATALUNYA)

Es feia imprescindible disposar des d'un bon principi d'una cartografia comuna que facilités una mirada conjunta i servís per planificar les accions futures

bosc, prats, cases, descampats, fonts, torres, trams de riu, llocs des d'on es contempla el paisatge, espais fronterers, petites ermites), entre d'altres. Per tant, l'elaboració del mapa ha fet emergir patrimoni quotidià que és allà, però que sovint no es veu, i representa els paisatges viscuts per la població a partir de la memòria personal, les experiències viscudes o la vinculació a aquests llocs de les generacions passades.

El mapa té alhora una voluntat més projectual. Per exemple, assenyala els fons escènics que cal preservar i no ocultar, les estructures de closa que condicionen el planejament, els miradors que cal potenciar, o els llocs on s'ha de millorar la qualitat paisatgística, com per exemple nuclis que han canviat de fesomia, entrades desorde-

nades als nuclis, àrees amb urbanització dispersa, construccions abandonades, zones amb materials acumulats a l'aire lliure, aparcaments on s'aglomeren puntualment una gran quantitat de vehicles, etc. Al final, el mapa agrupa vint-i-nou accions.

El mapa és el resultat d'un treball conjunt i col·laboratiu entre la ciutadania, els agents del territori i els trenta-nou ajuntaments de la Cerdanya, tot assajant noves formes de pedagogia activa, noves vies de patrimonialització, i tot contribuint també a incrementar la consciència ciutadana. En definitiva, el mapa intenta repensar el territori en un moment que les administracions locals busquen fórmules alternatives i imaginatives d'ordenació i de gestió dels paisatges.